

OVER MIJN MOEDER

De eerste tekenen dateren van zo'n twintig jaar geleden. Iets kleins vergeten, een afspraak niet nakomen of plots vragen of je klaar bent voor een uitstap die niet gepland is. Niemand die er iets van merkt omdat het zo traag gaat, terwijl ze zelf een soort ongemak aanvoelt.

Op een bepaald moment wordt dat 'vergeten' bespreekbaar gemaakt. Daar is een goede reden voor. Mijn grootmoeder – haar moeder - had 'dat' ook, dus vermoedden we wat er aan de hand was. "Ik wil zo niet zijn," zei mama. "Wanneer je merkt dat het toch zo is, beloof me dan dat je het zegt." Ik heb dat gedaan. Ze vond het toen niet zo erg want ze kon nog voluit genieten van haar leven, de kinderen en kleinkinderen. Iedereen liet het daarbij.

Vandaag zit ze in een fase dat ze iets probeert te zeggen, maar de juiste woorden niet vindt. "Hierboven (wijst naar hoofd) werkt het niet meer." Ik leg dan uit wat 'daar' niet werkt. Af en toe zie je signaaltjes van beseffen, wat anders is dan bij mijn grootmoeder die niets meer wist. Mama heeft nog heldere momenten.

Ze moest onlangs gehospitaliseerd worden voor een polsoperatie. Dat heeft haar en haar dementie geen goed gedaan. Ze verblijft nu tijdelijk in een verzorgingshuis. Je merkt dat ze sterk achteruit is gegaan. Twee weken voordien was ze helder, nu vindt ze dat ze op mémé lijkt. Akkoord: ouder worden en vergeten gaan samen. Maar...

Ben ik nog haar dochter? Ze weet niets meer van mijn persoonlijke leven, weet niets over verbanden binnen de familie. Soms ben ik de beste vriendin. Dan is dat stukje geschiedenis weg en is er geen contact meer mogelijk. Alles vervaagt. Het komt niet meer terug. Ik ben ervan overtuigd dat er ooit een behandeling zal ontwikkeld worden. Ondertussen denk je aan de mogelijkheid dat je later zelf door zo'n stadium kan gaan. Wil je dat wel?

Zo af en toe zegt ze: "Ik wil geen beslag op je leggen." Alsof ze het normale herkent. Ik herinner me een helder moment waarop ze zelf aangeeft naar een rusthuis te willen. Om haar man wat te verlichten. Dan denk ik dat ik mijn moeder terug heb. Dat is een illusie. Ze herkent me. Ja. Ze herkent de stem. En dan nog: op een moment dacht ze dat ik haar kapster was.

Het is wennen. Ooit gehoord bij het verlaten van de kamer dat ze aan mijn papa vraagt wie dat daarnet was. Ze stelt die vraag ook heel ernstig, als iemand die volledig mee is in wat daar en dan gebeurt. Geen extern spoortje van dementie, twijfel, verwarring. Is dat dementie, vraag ik me dan af. Het is een omgekeerde wereld. Waar zij vroeger voor mij zorgde, doe ik dat nu voor haar. Dat was ook mijn belofte.

Papa kan niet zonder haar. Het rustverblijf na het ziekenhuis loopt straks af en papa vindt dat ze naar huis mag komen. Waarom? Omdat hij haar enkele keren in optimale toestand heeft

meegemaakt. Wat hij niet ziet, is, dat zij ronddwaalt in de gangen, verdwaalt, weent. Helemaal alleen in die cocon van dementie in een tehuis met – zoals overal – personeelsgebrek. Maar ze is daar veiliger dan straks bij papa thuis. Stel dat ze buitenhuis gaat, in de kou, zonder herkenningpunten. Stel dat ze thuis de trap op wil? Papa is 89, mama 80: de fysiek om te helpen is er niet meer.

Hij mag niet terugvallen op die oude belofte om altijd voor haar te zullen zorgen. Dat stamt uit de tijd dat de man geld verdient en de vrouw voor het huishouden en het gezin zorgt. De tijd dat scheiden extreem is, waar ruzie met liefde wordt toegedekt. De afstand tussen vader, moeder en dochter is anders geworden. Rationaliteit moet het soms van gevoel overnemen. Maar ik zeg altijd opnieuw: “Ik kan niet over mijn papa heen gaan.”

Dit zijn duidelijke dilemma's. Wie beslist over wat kan en niet kan? Papa wil alles opnieuw in eigen handen nemen, hij bespreekt zelf met het rusthuis wat de te nemen stappen zijn. Ondertussen huilt hij, moet hij wel beseffen dat het moeilijk tot onmogelijk zal zijn. Hoe zal het straks samen thuis zijn? “We komen wel overeen,” zegt papa. Hoe gaat hij dat doen? Hij is ook bang maar wil het nog eens proberen. “Als ik het niet probeer, zal ik me voor altijd slecht voelen.”

Hoe noem je dat? Liefdevol egoïstisch, wanhoop, schrik? Ik herinner me een incident waarbij ze me van thuis uit telefoneert omdat er een vreemde vent in haar huis was. “En wat doet die aan tafel en in bed...?” Terwijl het over haar eigen man ging. En dan maar foto's tonen om het juiste perspectief te zoeken.

Achteraf bekeken is eigenlijk vanaf haar 60ste begonnen. Mijn dochter zegt dat ze oma nooit echt anders heeft gekend. Dat ze altijd al geweten heeft dat ze vergeet.

André Baert